

Türkiye'nin Sportif Başarı Açısından Değerlendirilmesi: Bakü Avrupa Oyunları Örneği

The Evaluation of Sporting Success in Turkey: The Example of Baku European Games

Derleme Makalesi

Merve ALTUN, Settar KOÇAK

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

ÖZ

Rekabetin giderek arttığı günümüz spor dünyasında, uluslararası müsabakalarda elde edilen başarılar, tüm dünyada büyük yankı uyandırmaktadır. Sporun toplum üzerindeki etkisini artırması ve medyanın her geçen gün spora daha fazla ilgi göstermesi, bu müsabakaların önemini giderek artırarak, başarılı ülkeler için gurur ve prestij kaynağı oluşturmaktadır. Literatürde birçok araştırma, Olimpiyatlar gibi üst düzey müsabakalarda elde edilen başarıları etkileyen faktörleri ortaya koymuştur. Genel olarak, nüfus ve ekonomik şartlar gibi faktörlerin sportif başarıya etkisi olmakla birlikte, ülkeler arasında rekabetin artması, özellikle elit sporcu yetiştirme ve geliştirmede stratejik yöntemlerin kullanılmasına olan ihtiyacı artırmıştır. Makro düzeyde etkisi olan faktörlerden farklı olarak, hükümetler tarafından kontrol edilebilir ve değiştirilebilir, sporda uzun vadeli başarı getirebilecek sistem ve politikaların geliştirilmesi, bu noktada büyük önem

ABSTRACT

Due to increasing competitiveness in the sports, the successes achieved in the international competitions are worldwide known in today's world. Sports display a growing influence on the society and thus media's increasing attention on the competitions enhance the importance of these occasions and prove itself as a reason of pride and prestige for the successful countries. Variety of researches revealed the different factors that affecting sporting achievement in the high level competitions just as Olympics. Although there was a common opinion about population and economic conditions have a great effect on international sporting success, the increasing competition between countries emerged the need of using strategical methods especially in training and development of elite sportsmen. Differently from the macro level factors, strategies and policies that can be controlled and supervised by the governments and which can display long-lasting success in the sports

taşımaktadır. Bu araştırmada, Türkiye'nin Bakü'de düzenlenmiş olan 1. Avrupa Oyunları'nda göstermiş olduğu sportif performansını, literatürdeki araştırmalar ışığında ve kendi spor sistemine göre değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Türkiye'nin uluslararası düzeyde sportif başarıyı yakalayabilmesi için ülkedeki bireylerin spordan en verimli şekilde yararlanmalarını sağlayan, bilimsel gerçekliklere ve kültürel farklılıklara dayandırılmış geliştirilebilir ve uygulanabilir spor politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Sportif başarı, Spor politikaları, Uluslararası müsabakalar

Key Words

Sporting success, Sport policies, International competitions

GİRİŞ

Günümüzde spor, kültürlerarası birleştirici gücü ve giderek artan rekabet düzeyi ile ulusal kimliğin ve prestijin dünyada kanıtlandığı bir alana dönüşmüştür (Wicker ve diğ., 2012). Bu dönüşümün açıkça yaşandığı en önemli alanlardan biri, hiç kuşkusuz dünyanın birçok ülkesinden binlerce sporcunun ülkesini en ön sıralara taşımak için mücadele ettiği uluslararası düzeydeki spor organizasyonlarıdır. Başta Olimpiyatlar olmak üzere, Dünya ve Avrupa Şampiyonaları bu tür spor organizasyonlarında en ön sıralarda yer almaktadır.

Bu spor organizasyonlarının en son örneği, Azerbaycan'ın başkenti Bakü'nün ev sahipliğinde, 50 ülkeden 6 bin sporcunun, 30 branşta mücadelesi ile gerçekleştirilmiş olan 1. Avrupa Spor Oyunları olmuştur. Bu organizasyona Türkiye, 19 spor dalına ait 23 disiplinde, 109 erkek ve 81 kadın olmak üzere toplamda 190 sporcu ile katılmıştır. Türkiye, Avrupa Oyunları'nı 6 altın, 4 gümüş, 19 bronz olmak üzere toplamda 29 madalya ile 14. sırada tamamlarken; organizasyonun birincisi Rusya (79 altın, 40 gümüş, 45 bronz), ikincisi Azerbaycan (21 altın, 15 gümüş, 20 bronz) ve üçüncüsü de İngiltere (18 altın, 10 gümüş, 19 bronz) olmuştur (Bakü, 1st European Games, 2015).

Sportif başarı, uzun zamandır hem araştırmacılar hem de medya tarafından tartışılan bir konu olmuştur. Bir sporcu ya da ülkenin, herhangi bir spor organizasyonunda başarılı olması,

remain essential for the countries. This research aimed to analyze the sporting performance of Turkey in the 1st European Games in Baku, in consideration of previous literature and the country's specific sports policies and strategies. To attain sporting success, Turkey should implement sports policies based on scientific facts and cultural differences which make individuals to benefit from the sport most efficiently.

aldığı toplam madalya sayısına göre belirleniyor olsa da, ülkelerin içinde buldukları ekonomik, sosyolojik ve kültürel durumlarına bakılmaksızın, başarının salt madalya sayısı ile sınırlı olduğunu düşünmek önyargılı bir görüş olacaktır. Gratton (1990)'a göre; Olimpiyatlarda veya diğer belli başlı uluslararası müsabakalarda başarı, sporun yaygınlaştırılması için ayrılan yatırım kaynakları ve bu kaynakların ne kadar verimli kullanıldığı ile yakından ilişkilidir. Üst düzey sporlarda performans, sporcunun genetik yeterliği ile içinde bulunduğu çevresel ve fiziksel şartların birleşimi olduğundan (De Bosscher ve diğ., 2006), uluslararası müsabakalarda sportif başarıyı etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler; (a) nüfus oranı, (b) gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH), (c) insani gelişmişlik indeksi (HDI- Human development Index), (d) politik sistem, (e) oyunlarda ev sahipliği avantajları, (f) geçmiş başarıları, (g) doğurganlık oranı, (h) kadınların spora katılımıdır (Bernard ve Busse 2004; Čustonja ve Škorić, 2011; Jayantha ve Ubayachandra, 2015; Leeds ve Leeds, 2012; Seiler, 2013).

Uluslararası düzeydeki sportif başarılarında, makro düzeydeki en etkili faktörler; müsabakaya katılan ülkelerin nüfus yoğunlukları ve buldukları ekonomik şartlardır (Bernard ve Busse, 2004; De Bosscher ve diğ., 2003; Jayantha ve Ubayachandra, 2015; Johnson ve Ali, 2004; Lui ve Suen, 2008; Morton, 2002). Diğer taraftan, bir sporcu ya da takımın başarısının, ülkelerin

geliştirdikleri spor sistemlerine ve elit spor için ayrılan bütçeye bağlı olduğunu ifade eden De Bosscher ve diğ. (2006), üst düzey sporlarda başarının, makro/orta/mikro düzeyde etkili olan faktörlere bağlı olarak gerçekleştiğini savunmaktadır. Bu düzeyler şu şekilde ifade edilmektedir: (1) makro-düzyey: bireyin yaşadığı sosyal ve kültürel şartlar; ekonomik refah, nüfus, coğrafi ve iklimsel farklılıklar, kentleşme düzeyi, siyasal ve kültürel sistem. (2) orta-düzyey: spor ilkeleri ve politikaları. (3) mikro-düzyey: sporcu (genetik yetenek) ve yakın çevresi (aile, antrenör, arkadaş). Mikro düzeyde kontrol edilebilen (antrenman tekniği ya da taktikleri), ve de kontrol edilemeyen (genetik) faktörler bulunmaktadır (De Bosscher ve diğ., 2003). Uluslararası düzeyde rekabetin arttığı son zamanlarda, ülkeler giderek daha farklı stratejik yöntemlerle elit sporcu yetiştirme gayreti içinde olduğundan, orta ve mikro düzeyde kontrol edilebilir faktörlerin önemi artmış olsa da, makro düzeydeki faktörlerden özellikle nüfus ve GSYH değerleri, hala uluslararası müsabakalarda başarının % 50 yordayıcısı olarak sayılmaktadır (Bernard ve Busse, 2004; De Bosscher ve diğ., 2006; De Bosscher ve diğ., 2003; Johnson ve Ali, 2004; Morton, 2002). Bu bilgiler ışığında araştırmanın amacı Bakü'de düzenlenmiş olan 1. Avrupa Oyunları'nda Türkiye'nin sportif performansını, literatürdeki araştırmalar ışığında ve kendi spor sistemine göre değerlendirmektir.

YÖNTEM

Bu araştırmada, öncelikle sportif başarıyı etkileyen makro ve orta düzeydeki faktörler ve bu faktörlerin Türkiye açısından etkileri, ardından Türkiye'nin kendi spor sistemi içinde Avrupa Spor Oyunları'ndaki sportif performansı değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu bakımdan, araştırmanın yöntemi betimsel tarama modeli olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, Avrupa Spor Oyunları ile ilgili sayısal verilere ulaşmak için Oyunların resmi internet sitesinden, Türkiye'deki Bağımsız Spor Federasyonları'nın mevcut durumlarının, sporcu sayılarının ve bütçelerinin tespiti ve Sponsorluk Yasası ile ilgili mevzuatın değer-

lendirilmesi için Spor Genel Müdürlüğü'nün ve ilgili federasyonların resmi internet sitelerinden ve sportif başarıyı etkileyen makro ve orta düzeydeki faktörlerin incelenmesi için ulusal ve uluslararası literatürden yararlanılmıştır.

Sportif Başarıyı Makro Düzeyde Etkileyen Faktörler

Sportif performansı etkileyen faktörlerin neler olduğunu inceleyen araştırmalar, özellikle ülkelerin nüfus oranına ve ekonomik, kültürel ve sosyal kaynaklarına odaklanmaktadır (Bernard ve Busse 2004). Seiler (2013), geniş popülasyonlu ülkelerin, nüfus oranları daha düşük olan ülkelere kıyasla, daha fazla sporcu ile katıldıkları müsabakalarda, daha fazla madalya kazanmaya eğimli olduklarını belirtmektedir. 2012 Londra Olimpiyatları'ndaki ülkelerin madalya sıralaması da bu duruma örnek olarak verilebilir. Listenin ilk sırasında, en fazla nüfusa sahip olan Çin (1,344 milyon) ile ikinci sırasında bulunan Amerika (312 milyon), katıldıkları spor dallarının %25-%30'luk kısmından madalya alarak ülkelerine dönmüşlerdir (Seiler, 2013). Uluslararası Ekonomik Göstergeler Raporu (2014)'na göre; Türkiye 77.324 nüfusu ile dünyada 19. Sırada-dır. Nüfusunun %25'i 15 yaş altı, % 67'si 15-65, %8'i de 65 yaş üstü (World Population, 2014) kişilerden oluşmaktadır. Ancak, oldukça genç nüfus yoğunluğuna rağmen, Türkiye'de bulunan mevcut lisanslı ve faal sporcu sayılarının yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Tablo 1'de, genel nüfus oranlarına göre, yıllara göre değişen sporcu sayıları verilmiştir (2005-2015).

Bu rakamlardan da görüleceği üzere, Türkiye'deki sporcu sayıları yıllara göre farklılık gösterse de, giderek artan nüfus yoğunluğu ile karşılaştırıldığında, nüfusun çok küçük bir bölümünü (% 6.28) spor yapan kitle oluşturmaktadır. Yüce ve Sunay (2013)'ın araştırmasına göre, "Türkiye'nin lisanslı sporcu sayısı, her yıl farklı oranlarda artış göstermesine rağmen, sporda ileri performans göstermiş ülkelerle karşılaştırıldığında, gerek lisanslı sporcu sayısı, gerekse branşlara ve cinsiyete göre dağılım bakımından yetersiz" kalmaktadır (s. 95).

Tablo 1. Türkiye'deki lisanslı ve faal sporcu sayıları

Yıllar	Lisanslı Sporcu			Faal Sporcu			Genel Toplam	Genel Nüfusa Oranı %
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam		
2007	352.060	910.831	1.262.891	56.651	152.785	209.436	210.698.891	2.98
2008	406.731	1.062.621	1.469.352	72.083	182.954	255.037	256.506.352	3.58
2009	449.046	1.172.303	1.621.349	85.726	226.942	312.668	314.289.349	4.33
2010	492.465	1.272.291	1.764.756	72.542	195.315	267.857	269.129.291	3.65
2011	553.000	1.398.216	1.951.216	83.123	204.294	287.417	289.368.216	3.87
2012	664.293	1.666.866	2.331.159	130.218	299.289	429.507	431.838.159	5.71
2013	846.854	1.970.919	2.817.773	196.931	369.125	566.056	568.873.773	7.41
2014	989.778	2.229.546	3.219.324	160.801	324.529	485.330	488.549.324	6.28

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS), 2007-2014; Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (2015) * TFF, MEB ve Spor Kartı olan lisanslı sporcu sayıları dâhil değildir.

Diğer taraftan, Avrupa'nın en genç nüfuslu ülkesi olarak Türkiye (TÜİK, 2014), "10-29 yaş arasındaki çocuk ve gençlerin potansiyel olarak lisanslı sporcu olabileceği öngörüldüğünde" (Onuncu Kalkınma Planı (OKP), 2013, s. 5), diğer ülkelere oranla daha fazla sporcu yetiştirebilme fırsatına sahiptir. Aşağıdaki tabloda, potansiyel lisanslı sporcu sayıları ve genel nüfusa olan oranları verilmiştir.

Yukarıdaki rakamlardan anlaşılacağı üzere, Türkiye nüfusunun % 32.6'lık potansiyel lisans-

lı sporcu olabilecek bölümünü, ne yazık ki etkili şekilde spora yönlendirememektedir. Spor Genel Müdürlüğü (2015) verilerine göre; Türkiye Futbol Federasyonu (597.675), Milli Eğitim Bakanlığı (1.053.373) ile Spor Kartı (671.253) olan sporcular da eklendiğinde, Türkiye'deki toplam lisanslı sporcu sayısı (SGM + TFF + MEB + Spor Kartı) 5.745.553 ulaşır; ülke genelindeki bu sayının, potansiyel sporcu sayısına oranı %22.7'ye olmuştur. Daha önceki yıllarla kıyaslandığında, günümüzde Türkiye nüfusunun spora olan

Tablo 2. Türkiye potansiyel lisanslı sporcu sayıları

Yaş Grupları	Kadın	Erkek	Toplam	Genel Nüfusa Oranı %
10-14	3.042.372	3.209.897	6.252.269	8.0
15-19	3.169.840	3.349.081	6.518.921	8.4
20-24	3.071.819	3.191.641	6.263.460	8.1
25-29	3.093.790	3.179.412	6.273.202	8.2
TOPLAM	12.377.821	12.930.031	25.307.852	32.6

Kaynak: OKP, 2013; TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2014

duyarlılığı artmış olmakla birlikte, uluslararası müsabakalarda rekabetin yaşandığı diğer ülkeler göz önüne alındığında, spora aktif katılımının hala yeterli olmadığı görülmektedir (Karahüseyinoğlu ve diğ. 2005; OKP, 2013; Yüce ve Sunay, 2013). Özellikle, 1. Avrupa Oyunları'nda madalya sıralamasına bakıldığında, oyunları ilk sırada tamamlayan Rusya dışında, diğer ülkelerin nüfus yoğunlukları ve potansiyel lisanslı sporcu sayıları Türkiye'ye oranla düşük olmasına rağmen, bu ülkelerin lisanslı sporcu sayısı Türkiye'deki sporculardan çok daha fazladır. Bununla birlikte, sportif başarıda sporcu sayısının önemi yanında, niteliksel olarak nasıl sporcu seçildiği ve yetiştirildiği de büyük önem taşımaktadır. Günümüzde sporcuların çok daha erken yaşlarda şampiyonluklar yaşamaları, ve bu duruma paralel olarak başlama yaşının ve branşlaşmanın çok daha erken yaşlara inmesi (Karademir ve Çoban, 2009) çocukların mümkün olan en küçük yaşta spora başlamalarının önemini vurgulamaktadır (Ayan ve Mülazımoğlu, 2010; OKP, 2013; Sevimli, 2015). Özellikle, uluslararası başarılar elde etmek için "üst düzey sporcuların yetiştirilmesi, yeteneğin tanımlanması ve geliştirilmesi, karmaşık ve çok boyutlu bir süreç" (Sevimli, 2015, s. 1), olduğundan çocukların erken yaşlarda en yüksek verim sağlayacakları branşlara yönlendirilmesi gerekmektedir (Ayan ve Mülazımoğlu, 2010).

Üst düzey sporcuların performanslarının sistemli ve stratejik bir şekilde geliştirilmesi olarak ifade edilen elit sporcu sistemi (Houlihan ve Green, 2008), rekabetin giderek daha arttığı uluslararası müsabakalarda ülkelerin başarılarını etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir (Bosscher ve diğ., 2009; Hallmann ve diğ., 2013; Hong ve diğ., 2007). Bosscher ve diğ. (2009), farklı ülkelerin elit spor sistemlerini karşılaştırdıkları araştırmalarında, elit spor sistemine yatırım yapan ülkelerin, Olimpiyatlarda daha başarılı olduklarını ortaya koymuşlardır. Türkiye'deki duruma bakıldığında ise yetenek seçimi ve spora yönlendirmeye ilgili hala sistemli ve amaca uygun bir çalışmanın yapılamadığı (Spor Şurası, 2008), ülkemizde elit sporun, bir sistemden ziyade değişik zamanlar-

da yapılmış olan sporcu yetenek seçimleri projelerinden oluştuğu görülmektedir (OKP, 2013). Türkiye'de yetenek seçimi ile ilgili iki önemli proje gerçekleştirilmiştir (Meclis Araştırması Komisyonu Raporu (MAKR), 2011). Bunlardan birincisi, Türk Spor Vakfı tarafından, Akdeniz oyunlarına seçilen sporcuların antropometrik özelliklerinden yola çıkılarak gerçekleştirilen "Sportif Yetenek Araştırma Metodu"dur. İkinci proje olan, Spor Genel Müdürlüğü'nün Marmara Üniversitesi BESYO'nun işbirliğiyle başlattığı "Olimpiyatlar için Sporda Yetenek Seçimi ve Spora Yönlendirme Projesi" ile çocuklara spor ortamı sunulması, spor yapma fırsatı tanınması, yeteneklerin tespiti, yönlendirilmesi ve takibinin yapılması hedeflenmiştir (Arabacı, 2008). Ancak bu proje, ilgili kurumların yönetsel değişiklikleri sonucunda ve sporcuların seçilme işini beden eğitimi öğretmenlerine bırakmaları sonucunda amacına ulaşamamıştır (OKP, 2013). Günümüzde bu alanda yapılan önemli projelerden biri de, sporun yaygınlaşması ve Olimpiyatlara yönelik başarılı sporcular yetiştirmek amacıyla başlatılan Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezleri (TOHM) Projesi'dir. Bu proje kapsamında, bugün Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı 21 ilde faaliyet gösteren, 17 branşta toplam 857 sporcu hazırlıklarını sürdürmektedir (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2015). Fakat, değişik kurumlarca yapılması hedeflenen bu ve benzeri projelerin, farklı nedenlerle beklenen düzeyde sonuç vermediği görülmektedir. Özellikle, 2014-2018 dönemini kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nın elit sporcu seçimi ile ilgili; "Başarılı sporcu yetiştirmek amacıyla elit sporcu seçme, yönlendirme ve normlandırma sistemleri geliştirilecek, gerekli fiziki ve beşeri altyapı imkanları oluşturulacak, Olimpik Sporcu Kamp Eğitim Merkezleri kurulacaktır" (GSB, Performans Programı, 2015, s. 23), şeklinde belirtildiği maddesi, Türkiye'de hala uluslararası düzeyde uzun vadeli beklentileri karşılayacak; geçerliliği ve devamlılığı olan bir elit sporcu sisteminin oluşturulamadığını gözler önüne sermektedir. Bu durum da lisanslı olarak spor yapma potansiyelinin oldukça fazla olmasına rağmen, bu potansiyeli oluşturan çocukların

ve gençlerin spora katılımlarının yeterli düzeyde olmadığını ve Türkiye'nin sportif başarıda genç nüfus yoğunluğunu etkili bir şekilde kullanmadığını göstermektedir. Ancak, başarı sadece nüfus yoğunluğuna bağlı olarak düşünülemez. Eğer öyle olsaydı, bugün ülkeler arasında spor devleri Hindistan, Bangladeş ya da Meksika olurdu. Rathke ve Woitek (2007)'e göre, bir ülkenin sportif başarısı, nüfus yoğunluğundan ziyade, bu yoğunluğu karşılayacak düzeyde ekonomik kaynağa sahip olmasına ve bu kaynağı etkili şekilde spora ve sporcusuna aktarabilmesine bağlıdır. Sportif performansla ilgili yapılan birçok araştırma (Bernard, 2008; Bernard ve Busse, 2004; Čustonja ve Škorić, 2011; Johnson ve Ali, 2004; Lui ve Suen, 2008; Pfau, 2006; Rathke ve Woitek, 2007), nüfus yoğunluğu ile birlikte Kişi Başına Düşen Gayrisafi Yurtiçi Hasılası (GSYH) değerlerine bakılması gerektiğinin altını çizmektedir. Türkiye, yıllık kişi başına düşen 10.518 \$ bütçesi ile Dünya sıralamasında 67. Sıradadır (Uluslararası Ekonomik Göstergeler, 2014). Nüfus yoğunluğu bakımından dünyanın ilk 20'sinde olmasına rağmen, bunu karşılayacak ekonomik kaynaklara sahip olmadığı için Türkiye, GSYH değerlerinde çok gerilerde kalmıştır. Sporcuların müsabakalara hazırlanması, antrenman yapacakları tesislerin kurulması, bu tesislerin sürdürülebilirliğinin sağlanması, antrenörler için eğitim sistemlerinin geliştirilmesi ve gelişmiş antrenman metotlarının bilimsel araştırmalarla desteklenmesi, o ülkenin kişi başına düşen GSYH değerlerinin ne kadar olduğu ile doğrudan ilişkilidir (Jayantha ve Ubayachandra, 2015). Bu duruma bağlı olarak, spora daha fazla ekonomik yatırım yapan ülkelerin, Olimpiyatlarda ya da diğer spor müsabakalarında, diğer ülkelere oranla daha başarılı olmaları kaçınılmaz bir sonuçtur (Bernard ve Busse, 2004).

Ülkelerin "İnsani Gelişmişlik" düzeylerinin de sportif performansa etkisi olduğu düşünülmektedir (Jayantha ve Ubayachandra, 2015). Ülkelerin, ekonomik büyümelerini, toplumsal ve sosyal gelişmeye ne boyutta aktardıklarını ortaya koyan, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın UNDP İnsani Gelişme Endeksi'ne

göre (2014), Türkiye, iki yıldır 187 ülke arasında 69'uncu sırada bulunmaktadır.

Sportif performansa etki eden bir diğer boyut da "ev sahipliği yapan ülkelerin" elde ettiği sportif avantajlardır (Otamendi ve Doncel, 2014) (finansal desteklenme, tesislere hakim olma). Bernard ve Busse (2004)'e göre organizasyonlarda "ev sahipliği yapan ülkeler", GSYH değerleri tarafından tahmin edilenin yanında, % 1.8'lik bir artışla daha fazla madalya kazanmaktadır. Pekin Olimpiyatları'nda Çin, 2004 Olimpiyatları'na kıyasla madalya sayısını % 14 artırmıştır (Lui ve Suen, 2008). Benzer şekilde, Bakü'de düzenlenen 1. Avrupa Oyunları'nda da, Azerbaycan gösterdiği sportif performansla, ülke sıralamasında Rusya'nın ardından ikinci olmuştur. Türkiye de, ev sahipliği avantajını kullanarak, Mersin'de düzenlenmiş olan 2013 Akdeniz Oyunları'nda, 21 ülke arasında İtalya'dan sonra ikinciliği elde etmiştir. Diğer taraftan, sportif performansı etkileyen ekonomik ve coğrafi koşullar dışında başka değişkenler de bulunmaktadır. Seiler (2013)'e göre, Amerika, Çin, Rusya, İngiltere ve Almanya gibi ülkelerin, uluslararası düzeyde, diğer ülkelere oranla daha başarılı olmalarının altında yatan etmenler, geniş popülasyon ve gelişmiş ekonomileri yanında, farklı spor kültürlerini içinde barındırmaları, uluslararası düzeyde antrenörlerle çalışmaları ve gelişmiş tesis altyapılarına sahip olmalarıdır. Bununla birlikte, elit düzeyde sporcuları için bilimsel destekleme programları düzenleyen ülkeler, son zamanlardaki spor müsabakalarında daha başarılı sonuçlar almaktadır. Bu bağlamda, bazı ülkeler özellikle ekonomik koşullarını ve yaşama standartlarını güçlendirmeye yönelmektedirler. Bu ülkeler arasında, Çin'in sportif anlamda zirveyi yakalamış olmasının arkasında, özellikle genç popülasyonu daraltmaya yönelik "her aileye, bir çocuk" politikası yatmaktadır (Seiler, 2013). Bu politikayı destekler nitelikte, Leeds ve Leeds (2012)'in cinsiyete göre ülkelerin başarılarını incelediği araştırmasında, kadınların yüksek doğurganlık oranlarının Olimpiyatlardaki performanslarını % 30 oranında düşürdüğünü savunmaktadır. Türkiye'de ise bu durum, tam tersi bir politika ile daha fazla çocuk

sahibi olmaya teşvik edici şekilde yapılmaktadır. Son 10 yıl içinde, doğurganlık oranı % 0.5'lik bir payla 2.1 oranına düşse de, spor alanında gelişmişlik gösteren ülkeler arasında, Türkiye hala doğurganlık oranı en yüksek ülkelerden biridir (The World Bank, 2014). Buna paralel olarak, kadınların uluslararası platformda başarı düzeyleri de erkek sporculara oranla daha düşük seviyelerdedir. Türkiye'nin şimdiye kadar katıldığı tüm Olimpiyatlarda, kadın sporcular 2 altın (2012-Londra atletizm, 2004- Atina halter), 6 gümüş (2012-Londra atletizm; 2008-Pekin taekwondo, atletizm, halter) ve 2 bronz (2008-Pekin taekwondo; 1992 Barselona- Judo), toplamda 10 madalya kazanmışlardır. Avrupa Oyunlarına katılan kadın sporcuların sportif performanslarına bakıldığında, toplam 81 kadın sporcudan, 1 altın madalya Voleybol takımının olmak üzere toplamda 13 madalya (2 altın, 3 gümüş, 8 bronz) elde edilmiştir. Bu rakamlardan da anlaşılacağı üzere sporda başarılı olmuş elit kadın sporcu sayısı son derece azdır. Bu durum, Leeds ve Leeds (2012)'in araştırmasındaki, yüksek doğum oranlarının uluslararası müsabakalarda başarı düzeyini düşürdüğü bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Aşağıdaki tabloda, kadın ve erkek potansiyel ve lisanslı sporcu sayıları verilmiştir. Tablodan görüleceği üzere, potansiyel sporcu sayısına oranla, kadın lisanslı sporcuların sayısı, erkeklere göre oldukça düşüktür. Bu durum, Türkiye'deki kadınların erkeklere oranla spora daha az katılım gösterdiğini de ortaya koymaktadır.

Daha önceki yıllarla kıyaslandığında, Türkiye'deki genç kızların ve kadınların spora katılımlarında bir artış olmakla birlikte; sporu bırakma oranlarının da arttığı gözlemlenmektedir (Koca, 2006; Koca ve Bulgu, 2005). Koca (2006)'nın araştırmasında yer verdiği, Fasting ve Pfister

(1997)'in Türkiye'deki kadın sporcularla yaptıkları araştırmasına göre, sporcuların sporu bırakma nedenleri olarak; "evlilik yaşının çok erken yaşlarda olması, kadınların genç yaşlarda çocuk sahibi olması ve buna bağlı olarak evdeki sorumluluklarının artması, ve aynı zamanda sporda aktifleşmeye çalışan kadınların, hayatlarını daha fazla kontrol etmeye çalışan baba ve koca" figürleri sayılmaktadır (s. 85). Bu duruma benzer bir şekilde, Leeds ve Leeds (2012), ev dışında daha aktif olan kadınların, Olimpiyatlar'da daha başarılı olduklarını belirtmektedir. Diğer taraftan, kadın sporcuların, sportif başarılarına yazılı ve sözlü medya tarafından yeterince ilgi gösterilmemesi; erkek sporcularla eş değerde görülmemesi ya da gösterdikleri performansları veya sporcu kimlikleri ile değil de; daha çok cinselliğin ön planda olduğu toplumsal cinsiyet rolleri ile gündeme gelmeleri (Özsoy, 2008; Arslan ve Koca, 2006), kadınların erkeklerden farklı olarak, elit ve kitlesel spora katılımında cinsiyetlerarası eşitsizlikle karşılaştıklarını ortaya koymaktadır (Yaprak ve Amman, 2009).

Türkiye'nin Spor Sistemi

Türkiye'nin Avrupa Oyunları'nda göstermiş olduğu performansı daha detaylı anlayabilmek için, kendi spor sistemi içindeki rakamlara da bakmak faydalı olacaktır. Bu anlamda, Tablo 4'de, sporcuların katıldıkları spor branşları, madalya sayıları, hangi federasyonlara bağlı oldukları ve federasyon bütçeleri verilmiştir.

Tablo 4'den de anlaşılacağı üzere, Avrupa Spor Oyunları'na 23 disiplinde katılmaya hak kazanan Türkiye, sadece 10 branştan madalya elde etmiştir. Oyunlarda kazanılan en önemli galibiyet, Voleybol Kadın takımının Avrupa Şampiyonu olmasıdır. Bunun yanında, güreşte, 2'si altın

Tablo 3. Kadın ve erkek potansiyel ve lisanslı sporcu sayıları

Potansiyel Kadın Sporcu Sayısı	Potansiyel Erkek Sporcu Sayısı	Lisanslı-Kadın Sporcu Sayısı	Lisanslı-Erkek Sporcu Sayısı	Lisanslı/Potansiyel Oranı %	
				Kadın	Erkek
12.377.821	12.930.031	1.062.235	2.366.578	0.1	0.2

Kaynak:TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, (2014); GSGM, (2015)

Tablo 4. Avrupa Oyunları'na göre, Türkiye sporcu-madalya-federasyon dağılımları ve bütçeleri

Spor Dalları	Sporcu Sayısı	Madalya Sayısı	Federasyon	Toplam Bütçe-2015 (TL)
Atlama	1 Sporcu, erkek	---	Yüzme Federasyonu	15.500.000,00
Atıcılık	5 Sporcu 1 kadın, 4 erkek	1 Bronz- erkek	Atıcılık ve Avcılık Federasyonu	13.750.000,00
Badminton	6 Sporcu 3 kadın, 3 erkek	1 Bronz- kadın	Badminton Federasyonu	6.000.000,00
3 x 3 Basketbol	8 Sporcu 4 kadın, 4 erkek	---	Basketbol Federasyonu	75.000.000,00* 99.000.000,00**
Bisiklet	Dağ Bisikleti- 2 Sporcu 1 kadın, 1 erkek Yol Bisikleti- 4 Sporcu 3 erkek, 1 kadın	---	Bisiklet Federasyonu	22.965.000,00
Boks	13 Sporcu 4 kadın, 9 erkek	2 Bronz 1 kadın - 1 erkek	Boks Federasyonu	8.185.000,00
Cimnastik (Artistik)	4 Sporcu 1 kadın, 3 erkek	1 Bronz- erkek	Cimnastik Federasyonu	9.000.000,00
Eskrim	4 Sporcu 2 kadın, 2 erkek	---	Eskrim Federasyonu	5.000.000,00
Görme Engelliler Judo	3 Sporcu 2 kadın, 1 erkek	---	Görme Engelliler Spor Federasyonu	6.000.000,00
Güreş	24 Sporcu 8 kadın, 16 erkek	2 Altın-erkek 1 Gümüş-erkek 7 Bronz- 2 kadın, 5 erkek	Güreş Federasyonu	55.000.000,00
Judo	12 Sporcu 6 kadın, 6 erkek	1 Gümüş- kadın 1 Bronz- kadın	Judo Federasyonu	10.500.000,00
Kano	6 Sporcu 3 kadın devşirme 3 erkek (1'i devşirme)	---	Kano Federasyonu	7.215.000,00
Karate	11 Sporcu 6 kadın, 5 erkek	3 Altın- 2 erkek, 1 kadın 2 Gümüş-2 kadın 4 Bronz- 1 kadın, 3 erkek	Karate Federasyonu	9.875.000,00
Masa Tenisi	2 Sporcu devşirme 1 kadın, 1 erkek	1 Bronz-kadın	Masa Tenisi Federasyonu	4.550.000,00
Okçuluk	6 Sporcu 3 erkek, 3 kız	---	Okçuluk Federasyonu	3.800.000,00
Sambo	1 Erkek Sporcu	---	Sambo Federasyonu	---***
Sekronize Yüzme	10 Kadın Sporcu	---	Yüzme Federasyonu	15.500.000,00
Su topu	13 Erkek sporcu	---	Sutopu Federasyonu	8.350.000,00
Taekwondo	8 Sporcu 4 kadın, 4 erkek	1 Bronz-kadın	Taekwondo Federasyonu	22.170.000,00
Triatlon	3 Sporcu 2 kadın, 1 erkek devşirme	---	Triatlon Federasyonu Başkanlığı	4.150.000,00
Voleybol	28 Sporcu 14 kadın, 14 erkek	1 Altın	Voleybol Federasyonu	35.320.000,00
Yüzme	12 Sporcu 5 kadın, 7 erkek	---	Yüzme Federasyonu	15.500.000,00

Kaynaklar: Baku, 2015 1st European Games, Medals <http://www.baku2015.com/medals/index.html>. Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2015 Tahmini Bütçeler, <http://sgm.gsb.gov.tr/Federasyonlar/28/2/Federasyonlar>, *75 Milyon TL, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın sitesinde, Türkiye Basketbol Federasyonu ile ilgili Bütçeler 2015 kısmından alınmıştır. **99 Milyon TL, Türkiye Basketbol Federasyonu'nun kendi sitesindeki, Mali genel kurulun altındaki Bütçeler kısmından alınmıştır. Kalem kalem aynı olan farkın, Tesis ve Projeler kısmındaki farklılıktan kaynaklandığı görülmüştür. *** Türkiye Sambo Federasyonu'nun mali genel kurulu ya da bütçesi ile ilgili herhangi bir kaynağa ulaşamamıştır.

olmak üzere 10 madalya, karatede de 3'ü altın olmak üzere 9 madalya kazanılmıştır. Branşlardaki Türk sporcularının performanslarına bakıldığında, voleyboldan sonra 11 sporcu ile müsabakalara katılan ve bunun 9 sporcusunun madalya elde ettiği karate, 24 sporcudan 10 tane madalya elde eden güreşin önüne geçmeyi başararak, oyunlardaki en başarılı branş olmuştur. Oysaki, Avrupa Oyunları'ndaki başarısına rağmen, Karate Federasyonu'nun, diğer branşlardan daha az bir bütçeye sahip olduğu görülmektedir. Ancak, tek bir müsabaka bütçeleri arasındaki farklılıkları doğru şekilde yansıtmayacağından, son beş yılda yapılan uluslararası müsabakalara göre federasyonların sportif performansları ve bütçelerinin değerlendirilmesi daha uygun olacaktır (Tablo 5).

Federasyonların son beş yıldaki sportif performanslarına göre, karate sadece 2012 yılı hariç, diğer tüm yıllardaki toplam madalya sayısı ile en ön sırada bulunmaktadır. Ancak, listeye girememiş birçok federasyonla bile kıyaslandığında, oldukça düşük bir bütçeye sahip olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, güreş ve atletizm de son beş yıl boyunca gösterdikleri performansları ile her yıl sıralamada olmayı başarmışlardır. Bu federasyonlar içinde, Güreş en yüksek, Badminton ise en düşük bütçeye sahip olmuştur. Bu değerlendirmeye ek olarak, federasyonların bütçeleri arasında anlamlı bir kıyaslama yapabilmek için branşlarda bulunan lisanslı ve faal sporcuların sayılarına göre ödenek oranlarına bakılması gerekmektedir. Aşağıdaki tabloda, Avrupa Oyunları'nda Türk sporcuların katıldıkları spor branşları, faal sporcu sayısı ve sporcu başına düşen rakamlar verilmiştir.

Tablodaki değerlere göre, oyunlarda madalya alınan güreş hariç, diğer tüm branşlardaki rakamlar son derece düşüktür. Oyunlarda, özellikle etkisini gösteren karate ve voleyboldaki değerlerin düşüklüğü, hiç bir madalya alınamayan ve yıllık bütçeleri en az 3.5 milyonlara kadar çıkan atıcılık, bisiklet ve triatlon ile kıyaslanınca, spor federasyonlarının bütçelerini belirlerken göz önünde bulundurması gereken kriterlerin önemini ortaya koymaktadır. Bu duruma paralel

Tablo 5. Federasyonların madalya sayılarına göre sıralanması ve bütçeleri (2010-2014)

Yıllar	Mad. Sıralaması	Branşlar	Bütçe (TL)
2014	1.	Karate	9.222.000,00
	2.	Wushu	3.900.000,00
	3.	Atletizm	23.250.000,00
	4.	Güreş	32.500.000,00
	5.	Taekwondo	19.830.000,00
2013	1.	Karate	7.685.000,00
	2.	Atletizm	20.380.000,00
	3.	Taekwondo	17.660.000,00
	4.	Tenis	14.590.000,00
	5.	Badminton	3.710.000,00
2012	1.	Atletizm	3.102.671,03*
	2.	Karate	3.025.972,93
	3.	Güreş	22.634.871,71
	4.	Badminton	4.580.000,00
	5.	Judo	9.396.636,90**
2011	1.	Karate	3.468.908,46
	2.	Güreş	18.862.393,09
	3.	Atletizm	5.968.640,43*
	4.	Judo	9.396.636,90**
	5.	Yüzme	11.896.754,86
2010	1.	Karate	1.515.000,00
	2.	Güreş	16.800.000,00
	3.	Atletizm	2.234.660,89*
	4.	Badminton	2.700.000,00
	5.	Judo	3.110.000,00

Kaynak: <http://sgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/175/105/Istatistikler>, <http://sgm.gsb.gov.tr/Federasyonlar/28/2/Federasyonlar> * Türkiye Atletizm Federasyonu'nun Gelir-Gider Tablosu'ndan alınmış değerlerdir. **Türkiye Judo Federasyonu'ndaki 2011 yılı ve 2012 yılındaki bütçe her iki yılın toplamıdır.

Tablo 6. Federasyonlara göre spor branşları, faal sporcu sayıları, sporcu başına düşen bütçe

Spor Branşları	Faal Sporcu Sayısı	Sporcu Başına Düşen Bütçe (TL)
Atıcılık	3.015	4.560
Badminton	13.161	455
Basketbol	25.411	2.951
Bisiklet	4.604	4.988
Boks	15.677	522
Cimnastik	12.184	738
Eskrim	2.308	2.166
Güreş	14.193	3.875
Judo	17.300	606
Kano	2.011	3.587
Karate	29.407	335
Masa Tenisi	16.354	278
Okçuluk	4.539	837
Su topu	2.606	3.204
Taekwondo	53.723	412
Triatlon	1.072	3.871
Voleybol	45.275	780
Yüzme	27.882	555

Kaynak: <http://sgm.gsb.gov.tr/RaporListesi/1/FederasyonlaraGoreSporcular.aspx>,

olarak, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'nın "Türkiye'nin Spor Bütçesi: Madalyanın Maliyeti Yüksek" raporu (2012)'unda da, federasyonların bütçeleri faal sporcu başına göre hesaplandığında branşlar arasında önemli farklar ortaya çıkmaktadır. Rapora göre; Golf Federasyonu, sporcu başına düşen yüksek bütçesi ile birinci sırada yer alırken; Türkiye'nin 2012 Londra Olimpiyatları'nda madalya kazanmayı başardığı halter hariç; güreş, boks, taekwondo, judo ve atletizmin bütçeleri de, faal sporcu başına düşen ödenek rakamları açısından oldukça düşük kalmıştır. Avrupa Spor Oyunları'nda Türk sporcularının katıldığı spor branşları, bağımsız spor federasyonları olup; Bağımsız Spor Federasyonları'nın Bütçe Uygulama Yönergesi'ne göre kaynakları düzenlenmektedir. Yönerge'de Bütçe, "mali genel kurul kararına istinaden, federasyonların bir hesap dönemi içinde yapacakları tüm giderler ile elde edecekleri gelirlerinden oluşur ve bütçede gelir-gider denkleğinin olması esastır" (s. 3) şeklinde ifade edilmektedir. Bu noktada, federasyon gelirlerini, Genel Müdürlük kanalıyla yapılan yardımlar ile federasyonun kendi imkanlarıyla oluşturduğu kaynaklar oluşturmaktadır. Aşağıdaki tabloda, federasyonlara her yıl Genel Müdürlük bütçesinden yapılan yardımların kıstasları verilmiştir.

Tablo 7. Federasyonlara yapılan bütçe uygulamaları

Bütçe Uygulama Kriterleri
1.Olimpik branşa sahip olup olmadıkları
2.Spor dalının ülkemiz tanıtımına katkısı
3.Geçmiş gelir-gider durumları ve öz gelirleri
4.Faaliyet, faal kulüp, sporcu, antrenör ve hakem sayıları
5.Yurtiçi ve yurtdışı önemli ulusal ve uluslararası spor organizasyonları
6.Sponsorluk gelirleri ve gerçekleştirecekleri projelere sponsor temin edip edemeyecekleri
7.Gelecek dönemde yapmayı planladıkları harcamaları
8.Teftiş, inceleme ve soruşturma rapor sonuçları

Kaynak: <http://sgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/254/241/mevzuat-yonergeler.aspx>

Tablo 8. Federasyonların sponsorluk gelirleri (2001-2015)

Federasyonlar	Sponsorluk Gelirleri (TL)
Atıcılık	75.196,11
Badminton	872.500,00
Basketbol	114.427.571,76
Bisiklet	275.099,91
Boks	1.012,500,00
Cimnastik	--
Eskrim	842.088,20
Güreş	8.600,00
Judo	268.260,00
Kano	300.000,00
Karate	501.060,00
Masa Tenisi	539.617,00
Okçuluk	665.628,81
Su topu	---
Taekwondo	311.706,00
Triatlon	2.505.000,00
Voleybol	5.998.627,30
Yüzme	1.049,306,00

Kaynak: <http://sponsorluk.gov.tr/SponsorIstatistik> sitesinden alınmıştır.

Avcı (2012)'ya göre; Türkiye'de "bağımsız spor federasyonu" olarak getirilmek istenen; devlet tarafından denetlenen, ancak faaliyetleri için gerekli olan kaynakları kendisi bulan bir yönetim anlayışıdır. Ancak, gelişmekte olan birçok federasyon, Genel Müdürlükten aktarılan ödenek dışında herhangi bir gelir kaynağı bulamamaktadır; ve finansal desteğin büyük bir kısmı kamu (SGM, Spor Toto Teşkilatı Başkanlığı, yerel yönetimler ve çeşitli kamu kurum ve kuruluşlar) tarafından karşılanmaktadır. Fakat, çoğu federasyona sağlanan bütçeler, sportif müsabakalarda başarılı olmak için yeterli olamamaktadır. Bu anlamda, federasyonların mali bağımsızlığını sağlamak ve Türkiye'de sporun yaygınlaştırıl-

ması için spora sağlanacak kaynakları artırmak amacıyla (İmamoğlu, 2009) Sponsorluk Yasası (2004)'nda yasal bir düzenlemeye gidilmiş; böylece hem "spor sponsorlukları özel ve tüzel kişiler için daha cazip hale getirilmiş hem de federasyonların kendi kaynaklarını oluştururken alacakları aynı ya da nakdi yardımlar" belirlenmiştir (Çolakoğlu ve Erturan, 2009, s. 328). Diğer taraftan, yapılan vergisel düzenlemeler ile sponsor olacak kuruluşlara büyük avantajlar sağlanmıştır. Yapılan bu düzenlemelerin, spor federasyonlarının sponsor bulmalarındaki etkisini görebilmek için Tablo 8'de, Avrupa Oyunları'nda mücadele edilen branşlara ait federasyonların sponsorluk gelirleri verilmiştir.

Sponsorluk gelirlerinin federasyonlara göre dağılımını gösteren Tablo 8'de, en yüksek sponsorluk gelirin diğer federasyonlardan büyük bir farkla basketbol olduğu görülmektedir. Daha sonra büyük farkla voleybol, ve Oyunlardaki branşlara göre triatlon, boks ve badminton sırayı almaktadır. Sporla ilgili olarak oluşturulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu'nda (MAKR, 2011) da benzer sonuçlar görülmekte olup; geçen süre boyunca popüler sporlar (basketbol, voleybol) hariç diğer federasyonların sponsor bulma konusunda zorlandıkları açıkça gözlemlenmektedir. Özellikle, ata sporumuz olan güreş ve uluslararası müsabakalarda başarılar elde etmiş halter, boks, taekwondo ve karate gibi branşlardaki sponsorluk gelirlerinin düşüklüğü, bu federasyonların henüz istenilen düzeyde sponsor olabilecek firmalara ulaşamadığını göstermektedir. Soyer ve Can (2010)'ın araştırmasında, federasyonların sponsorluk gelirlerinde artış olmasına rağmen sponsorluk konusunda hala firmaları kısıtlayan maddeler olduğu düşünülmektedir (OKP, 2013; MAKR, 2011). Ne kadar çok vergisel düzenlemelerle sponsor firmaların yaptıkları harcamaları vergi matrahından indirme imkanları sağlanmış olsa da (İmamoğlu, 2009), sadece kar elde edebilen firmaların sponsorluk harcamaları gider olarak görülürken; zarar eden firmaların vergi hesaplamalarında bu harcamaların hiçbir etkisi olmamaktadır (MAKR, 2011). Bu durum da, sponsor firmaların tanıtımlarını geniş

kitlelere yayacak olan daha popüler spor branşlarını tercih etmelerine neden olmaktadır. Diğer taraftan, KDV kanununda spor faaliyetleri için öngörülen oran, hem sponsorluk hem de reklam için %18 olduğundan (Erkiner, 2013), sponsorluk firmaları, spor ve sporcudan öte kendi çıkarlarını daha fazla gözetebilecekleri reklam harcamalarına (örneğin; sadece formaya reklam verme) yönelerek gerçek bir sponsorluk anlayışından uzak durmaktadırlar (OKP, 2013; Erkiner, 2013). Türkiye'deki federasyonların bağımsız bir yapıya sahip oldukları düşünülse de, federasyonların öz kaynaklarındaki kısıtlılık göz önüne alındığında, Spor Genel Müdürlüğü'nün sağladığı mali desteğe ihtiyaç duydukları ve bu durumun yönetimlerinde ve uygulamalarında bağımsız davranabilmelerini sınırladığı görülmektedir (OKP, 2013). Türkiye'deki geniş seyirci potansiyeli ile sponsorluk firmalarının tüm ilgisini çekmekte olan futbolda bile, amatör sporcu başına düşen yıllık gelir tartışılır düzeydeyken (İSMMM Raporu, 2012), diğer spor branşlarına ve federasyonlara ayrılan bütçe hiç şüphesiz, Türkiye'yi uluslararası arenada başarıya taşımakta yetersiz kalmaktadır.

TARTIŞMA

Araştırmalar, uluslararası düzeydeki sportif başarılarında, makro düzeyde etkisini gösteren en önemli faktörlerden birinin nüfus yoğunluğu olduğunu ifade etmektedir (Bernard ve Busse, 2004; De Bosscher ve diğ., 2006; De Bosscher ve diğ., 2003; Johnson ve Ali, 2004; Morton, 2002). Türkiye, nüfus yoğunluğuna ve sahip olduğu potansiyel sporcu sayısına rağmen, Avrupa Spor Oyunları'na katılan sporcu sayısı bakımından (190 sporcu), nüfus yoğunlukları ve potansiyel sporcu sayıları düşük olan birçok ülkenin (Fransa, İspanya, Macaristan vb.) gerisinde (10. sırada) kalmıştır. Bu durum, Avrupa'nın en genç nüfusuna sahip olan Türkiye'de, bilinçli düzeyde spor yapan kitle sayısının son derece az olmasına bağlıdır. Özellikle, ülkemizde bulunan genç nüfus sayesinde sahip olunan insan kaynağı düşünüldüğünde, sporun topluma yaygınlaştırılmasında ciddi eksiklikler olduğu görül-

mektedir. Bu durum, aynı zamanda Türkiye'de hala bir spor kültürünün yerleşmemiş olduğunu da göstermektedir. Özellikle, söz konusu kadın sporcular olduğunda, gerek katılım düzeyleri gerekse müsabakalarda göstermiş oldukları performansları açısından, daha zorlayıcı bir durum oluşmaktadır. Kadının hem ev hem de iş hayatındaki sorumlulukları, spor yapmak için kendilerine ayırdıkları zamanlarının olmaması (Özbey ve Güzel, 2011) gibi kadınların spora katılımlarını engelleyici faktörler, aynı zamanda sporu erken bırakmalarına neden olarak, Türkiye'de elit düzeyde yetişmiş kadın sporcu sayısını da düşürmektedir. Bu duruma örnek olarak, Avrupa Spor Oyunları'ndaki kadın sporcuların katılım ve madalya sayılarının, erkek sporculara oranla daha düşük olması gösterilebilir. Ülkemizde, Uluslararası Olimpiyat Komitesi ve TMOK iş birliği ile kadınların spora katılımlarını teşvik edici seminerler ve komisyonlar düzenlenmiş olsa da, dünyanın birçok ülkesindeki kadın-erkek eşitliğini savunan ve kadınların spora katılımlarını destekleyici farklı birçok kurumun iş birliği ile gerçekleştirilen projelere bakıldığında, Türkiye'de kadın sporuna ve elit sporculara verilen değer henüz istenilen seviyelere ulaşamamıştır (Özbey ve Güzel, 2011). Bir ülkenin sahip olduğu elit sporcu sistemi de uluslararası müsabakalarda etkisini gösteren bir diğer faktör olarak görülmektedir (Bosscher ve diğ., 2009; Hallmann ve diğ., 2013). Katıldıkları 19 spor branşının sadece 10 branşında etkili bir performans gösteren Türk sporcular, ev sahipliği imkanını iyi değerlendiren Azerbaycan ile kıyaslandığında beklentilerin çok uzağında kalmıştır. Diğer taraftan, 2016 Rio Yaz Olimpiyatları için çeşitli branşlara (okçuluk, atletizm, plaj voleybolu, bisiklet, atıcılık, yüzme, masa tenisi, tekvando ve triathlon) katılım fırsatının da sunulduğu Avrupa Spor Oyunları, Türk Sporcularının bu branşlarda, katılım hakkını değerlendirdikleri bir organizasyon da olamamıştır. Avrupa Olimpiyat Komiteleri İcra Kurulu Üyesi ve TMOK'un Başkan Yardımcısı Hasan Arat'ın: "1. Avrupa Oyunları'ndaki performansa bakarak gidişatı görebiliyorsunuz. Türkiye, 2016 Rio Olimpiyatları'nda sıkıntı yaşamaz" sözleri de bu

durumu destekler niteliktedir (TRT Spor, 2015). Diğer taraftan, sportif performansda yaşanan bu sıkıntılar, nitelikli sporcu yetiştirilmesi ile ilgili başarılı bir elit sporcu sisteminin Türkiye’de hala organize edilememiş olmasına da bağlıdır. Bugün, uluslararası platformda mücadele eden birçok ülke, başarılarını elit spor sistemlerine yaptıkları yatırımlarına borçludur (Bosscher ve diğ., 2009; Hallmann ve diğ., 2013; Hong ve diğ., 2007). Şimdiye kadar, yetenekli sporcuların seçilmesi ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmış olsa da, üst düzey sporcuların seçilme ve geliştirilme sürecini iyileştirmeye yönelik Türkiye genelinde daha kapsamlı ve uzun vadeli bilimsel araştırmalar ve projelerin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyolojik koşullar da (GSYH, insani gelişmişlik düzeyi), Türkiye’nin uzun zamandır spora ve sporcusuna yeterli miktarda bütçe ayırmasına engel olmaktadır. Sahip olunan ekonomik kaynaklarda, sistemli ve istikrarsız spor uygulamaları yüzünden verimli bir şekilde kullanılamamaktadır. Avrupa Oyunları’nda sporcuların katıldığı tüm branşlar, bağımsız spor federasyonu olup, “Bağımsız Spor Federasyonu Çalışma Usul ve Esasları Yönetmeliği” kapsamında faaliyetlerini sürdürmektedir. Ancak, bağımsız federasyonların uygulama kapsamı ve sınırına ilişkin ortak usul ve esaslar belirlenmediği için sportif başarı elde edilen ve edilmeyen branşlar arasında hem genel bütçe, hem de sporcu başına düşen ödenekler açısından ciddi eşitsizlikler yaşanmaktadır. Örneğin, Avrupa Spor Oyunları’nda güreşten çok daha iyi bir performans göstermesine rağmen, olimpik branş olarak sayılmayan karatenin bütçesi uzun zamandır sportif başarı elde edemeyen birçok branşa göre oldukça düşüktür. Sporcu başına düşen ödeneklerin düşüklüğü de bu branşlardaki katılım ve elit düzeydeki sporcuların sayılarını azaltmaktadır; bu durum da sportif performansı etkilemektedir. Diğer taraftan, popüler branşlar dışında, federasyonların mali bağımsızlıkları için öz kaynaklarını geliştirmelerine yardımcı olacak sponsorluk sözleşmeleri gibi gelir artırıcı faaliyetlerde, bu branşlar için son derece kısıtlı

olmaktadır. Bu noktada, sadece formaya reklam vererek, firmanın yararına odaklanan, sporu ve sporcuyla göz ardı eden sponsorluk sözleşmelerinden uzak durulan vergi düzenlemelerinin yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Erkiner, 2013; Karademir ve Çoban, 2009).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Yapılan değerlendirmeler sonucunda, sahip olduğu potansiyele rağmen, şimdiye kadar yapılan Komisyonlar, Kalkınma Planları ve Spor Şuvaları ile gerek makro düzeydeki gerekse kendi spor sistemindeki eksikliklere çözüm önerileri getirilmiş olsa da, bu ilkeleri hayata geçirecek tedbirler etkin şekilde uygulanamadığından, Türkiye’nin Avrupa Spor Oyunları’nda beklenildiği düzeyde bir sportif başarı gösteremediği sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda, araştırmanın bulgularından yararlanılarak, Türkiye’nin uluslararası müsabakalardaki sportif başarısında etkili olacak hususlar şu şekilde özetlenebilir;

1. Spor kültürünün aşılmasında halkı ve aileleri bilinçlendirecek projelerin yapılması, ve bu projelerde özellikle medyada yer almayan branşların (güreş, karate, taekwondo, wushu vb.) ve başarılı olmuş sporcuların görev alması çocuk ve gençlerin spora ve bu branşlara olan farkındalığını artıracaktır. Bu projelerin bir kısmının özellikle, genç kızların ve kadınların her alanda spora teşvik edilmesini artırıcı şekilde planlanması gerekmektedir.
2. Elit sporcuların her türlü ihtiyacını karşılayacak fiziksel imkanlar sunan ve yeterli donanıma sahip, nitelikli antrenörlerle ve profesyonel ekiple çalışabilecekleri, Olimpiyat Hazırlık Merkezleri’nin oluşturulması gerekmektedir. Bu projelerin de sponsor firmalar tarafından desteklenmesi, hem amatör sporlarının daha fazla kitleye ulaşarak yaygınlaşmasını, hem de firmaların tüketicileri ile kurdukları bağı kuvvetlendirmelerini sağlayacaktır.
3. Bağımsız spor federasyonlarının bütçelerindeki eşitsiz ödeneklerin önüne geçebilmek için Spor Genel Müdürlüğü’nün, federasyonlara aktarılan ödeneklerle ilgili Bütçe

Yönergesi'nde geçmekte olan kriterleri objektif bir şekilde uygulaması ve denetlemesi gerekmektedir. Federasyonların mali yapısının şeffaf ve hesap verebilir olmasına dikkat edilmelidir.

4. Federasyonların, mali bağımsızlıkları için sponsorluk alanında atılımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada, popüler branşlar dışında, diğer branşların tanıtımında medyaya ve federasyonlara büyük sorumluluk düşmektedir. Federasyonların, branşlarına ve sporcularına özel stratejik yaklaşımlar geliştirerek, sponsor olabilecek firmaların beklentilerine uygun şekilde hedeflerini ve güçlü yanlarını ortaya koymaları, her iki tarafında kazanacağı ve ortak değerlerini pay-

laşacağı bir zemin oluşturmaları gerekmektedir. Bu noktada, gençler arasında özellikle sosyal medyanın çok fazla kullanıldığı düşünüldüğünde, spor federasyonların facebook ve twitter gibi araçları, hem hedef kitleye ulaşabilmek hem de sponsor firmalarının dikkatini çekebilmek adına etkili bir şekilde kullanmaları büyük önem taşımaktadır.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Araş. Gör. Merve ALTUN

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

E-posta: altunmerve@gmail.com

Telefon No: 0312 210 40 16 / 0533 683 86 35

Fax No: 0312 210 79 68

KAYNAKLAR

1. **Arabacı R.** (2008). Olimpiyatlar için sporda yetenek seçimi ve spora yönlendirme projesi II. aşama sonuçlarının incelenmesi. *Nwsa:Sports Sciences*, 3(2), 86-98.
2. **Arslan B, Koca C.** (2006). Kadın sporcuların yer aldığı günlük gazete haberlerinin sunum biçimine dair bir inceleme. *Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1), 01-10.
3. **Avcı M.** (2012). Spor federasyonlarının hukukî niteliği, idarî teskilât içindeki konumu ve bağımsızlığı sorunu. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 70 (2), 3-20.
4. **Ayan V, Mülazımoğlu O.** (2010). Sporda yetenek seçimi ve spora yönlendirmede 8-10 yaş grubu kız çocuklarının fiziksel özelliklerinin ve bazı performans profillerinin incelenmesi (Ankara Örneği). *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 152-159.
5. **Baku 2015, 1st European Games, Medals** (2015). 3 Temmuz 2015, <http://www.baku2015.com/medals/index.html>
6. **Bernard AB.** (2008). Going for the gold: who will win the 2008 olympic games in beijing. Tuck School of Business at Dartmouth, Hanover, NH 03755,
7. **Bernard AB, Busse MR.** (2004). Who wins the olympic games: economic resources and medal totals. *Review of Economics and Statistics*, 86(1), 413-417.
8. **Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı.** (2014). *UNDP İnsani Gelişme Endeksi* 5Ağustos2015, http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/human_development/hdr-2014.html
9. **Çolakoğlu T, Erturan EE.** (2009). Spor federasyonlarının özzerkleşmeleri ve hukuksal boyutunda spor hukuku gereksinimleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 323-335.
10. Čustonja Z, Škorić S. (2011). Winning medals at the Olympic games-does Croatia have any chance? *Kineziologija*, 43(1), 107-114.
11. **De Bosscher V, De Knop P, Heyndels B.** (2003). Comparing relative sporting success among countries: Create equal opportunities in sport. *Journal of Comparative Physical Education and Sport*, 3(3), 109-120.
12. **De Bosscher V, De Knop P, Van Bottenburg M, Shibli S.** (2006). A conceptual framework for analysing sports policy factors leading to international sporting success. *European Sport Management Quarterly*, 6(2), 185-215.
13. **De Bosscher V, De Knop P, Van Bottenburg M, Shibli S, Bingham J.** (2009). Explaining international sporting success: An international comparison of elite sport systems and policies in six countries. *Sport Management Review*, 12(3), 113-136.
14. **Erkiner K.** (2013). Spor yönetiminin sorunları. İktisadi Araştırmalar Vakfı Konferansı, <http://www.sporhukuku.org/dosyalar/metin-erkiner-IAV.pdf>
15. **Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü.** (2008). *Spor şurası, alt komisyon toplantı raporları*. 18-19 Haziran 2008. Ankara, 46.
16. **Gratton C.** (1990). The production of Olympic champions: International comparisons. *Sport in Society Policy, Politics and Culture*, 50-64.
17. **Houlihan B, Green M.** (2009). Modernization and sport: The reform of Sport England and UK Sport. *Public Administration*, 87(3), 678-698.
18. **İmamoğlu SH.** (2009). Spor sponsorluğuna ilişkin hukuki düzenleme üzerine bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 58(1), 63-96.

19. **İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, Toplumsal Raporlar** (2012). *Türkiye'nin spor bütçesi: Madalyanın maliyeti yüksek*. 12 Temmuz 2015, <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/yayinlar/kitaplar/faaliyetraporu2012/12%20toplumsal%20raporlar.pdf>
20. **Jayantha K, Ubayachandra EG.** (2015). Going for gold medals: factors affecting Olympic performance, *International Journal of Scientific and Research Publications (IJSRP)*, 5(6),1-7.
21. **Johnson D, Ali A.** (2004). A tale of two seasons: participation and medalcounts at the summer and winter Olympic Games, *Social Science Quarterly*, 85, 974-993.
22. **Karademir, T, Çoban, B.** (2009). Sporcu Yetenek Seçiminde Sponsorluğa Farklı Bir Yaklaşım. *NWSA: Sports Sciences*, 4(2), 104-114.
23. **Karahüseyinoğlu MF, Ramazanoğlu MO, Demirel ET, Altunğül O, Ramazanoğlu F.** (2005). Sporun toplumsal boyutlarının değerlendirilmesi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmalar*,153-157
24. **Koca C.** (2006). Beden eğitimi ve spor alanında toplumsal cinsiyet ilişkileri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 81-99.
25. **Koca C, Bulğu N.** (2005). Spor ve toplumsal cinsiyet: Genel bir bakış. *Toplum ve Bilim*,103, 163-184.
26. **Leeds EM, Leeds MA.** (2012). Gold, Silver, and Bronze: Determining National Success in Men's and Women's Summer Olympic Events. *Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik*, 279-292.
27. **Lui H, Suen W.** (2008). Men, money, and medals: an econometric analysis of the Olympic Games, *Pacific Economic Review*, 13, 1-16.
28. **Morton RH.** (2002). Who won the Sydney 2000 Olympics?: An allometric approach. *Journal of the Royal Statistical Society: Series D (The Statistician)*, 51(2), 147-155.
29. **Otamendi J, Doncel LM.** (2014). Medal shares in Winter Olympic Games by sport: socioeconomic analysis after Vancouver 2010. *Social Science Quarterly*, 95(2).
30. **Özbey S, Güzel, P.** (2011) Olimpik Hareket ve Kadın. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(25), 1-18.
31. **Özsoy S.** (2008). Türk spor medyasında kadın. *Spor Bilimleri Dergisi*, 19(4), 201-219.
32. **Population Reference Bureau.** (2014). *World Population*. http://www.prb.org/pdf14/2014-world-population-data-sheet_eng.pdf
33. **Rathke A, Woitek U.** (2007). Economics and Olympics: An efficiency analysis. *Institute for Empirical Research in Economics*, Working Paper No. 313,
34. **Seiler S.** (2013). Evaluating the (your country here) Olympic medal count. *International Journal of Sports Physiology and Performance*, 8(2), 203-210
35. **Sevimli D.** (2015). Sporda yetenek gelişiminin yönetim süreci. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), 1-9.
36. **T.B.M.M., Meclis Araştırması Komisyonu Raporu.** (2011). *Spor kulüplerinin sorunları ile sporda şiddet sorunu*. https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/denetim/spor/belgeler/ss733_spor_araskom.pdf
37. **T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı.** (2015). 11 Mayıs 2015, <http://www.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/42005/turk-sporunun-gelecegi-onlara-emanet.aspx>
38. **T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı.** (2009). *Bağımsız spor federasyonları (bsf) muhasebe ve bütçe uygulamaları yönergesi*. 02 Ağustos 2015, https://sgm.gsb.gov.tr/Public/Edit/images/SGM/Birimler/SporFaaliyetleri/Bağımsız_Spor_Federasyonları_Bütçe_Uygulama_Yönergesi.doc
39. **T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı.** (2015). *2015 yılı performans programı, politikalar*. <http://www.gsb.gov.tr/Public/Edit/files/2015-yili-performans-programi.pdf>
40. **T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı.** İstatistikler, *federasyonlara göre sporcular*. <http://sgm.gsb.gov.tr/RaporListesi/1/FederasyonlaraGoreSporcular.aspx>
41. **T.C. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü.** *İstatistikler, sporcu sayıları 2007-2014*. 08 Ağustos 2015, <http://sgm.gsb.gov.tr/Public/Edit/images/SGM/kurumsal/istatistikler/SPORCU%20SAYILARI%202007-2014.pdf>
42. **T.C. Kalkınma Bakanlığı.** (2014). *Uluslararası ekonomik göstergeler raporu*. 21 Temmuz 2015, <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Yayinlar/Attachments/635/Uluslararası%20Ekonomik%20Göstergeler%202014.pdf>
43. **T.C. Kalkınma Bakanlığı.** (2013). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. 15 Ağustos 2015, <http://www.onuncuplan.gov.tr/Belgeler/Onuncu%20Kalk%20Plan%20%20Ekonomik%20Göstergeler%202014.pdf>
44. **The World Bank.** (2014). *Fertility rate, total (births per woman)*. 21 Temmuz 2015, <http://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN?page=2>
45. **TRT Spor.** (2015). 10 Ocak 2016, <http://www.trtspor.com/haber/diger-sporlar/olimpiyat-oyunlari/rionun-provasi-kotu-gecti-99683.html>
46. **Türkiye İstatistik Kurumu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS), 2007-2014**, 8 Ağustos 2015, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>
47. **Türkiye İstatistik Kurumu.** (2013). **İstatistiklerle Gençlik**. 10 Ağustos 2015, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16055>
48. **Pfau WD.** (2006). Predicting the medal wins by country at the 2006 winter Olympic games: An econometrics approach. *Korean Economic Review*, 22(2), 233-247.
49. **Wicker P, Prinz J, Von HT.** (2012). Estimating the value of national sporting success. *Sport Management Review*, 15(2), 200-210.
50. **Yaprak P, Amman MT.** (2009). Sporda kadınlar ve sorunları. *Türkiye Kick Boks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 39-49
51. **Yüce A, Sunay H.** (2013). Türk sporuna ilişkin nicel gelişimin dönemsel olarak incelenmesi ve bazı ülkelerle karşılaştırılması, *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spormetre Dergisi*, 11 (2), 95-103